

BENÎ KURAYZA YAHUDİLERİNİN CEZALANDIRILMASI

GÜNGÖR AKSU
DOKTORA ÖĞRENCİSİ
İSTANBUL Ü. SOS. BİL. ENSTİTÜSÜ

ÖZET

Hz. Peygamber, Mekke döneminde müşrikler ile mücadele etmiş, Mekkelilerin artan baskıları neticesinde de kendisine inananlar ile birlikte Medine'ye hicret etmiştir. Medine'ye hicret ettikten sonra ise Medine'de bulunan üç büyük Yahudi kabilesi Benî Nadîr, Benî Kaynuka ve Benî Kurayza ile dinî, siyasî ve askerî mücadeleler vermiştir. Benî Nadîr ve Benî Kaynuka kabileleri Hz. Peygamber ve Müslümanlar ile yaptıkları anlaşmalara riayet etmemişler ve ihanetleri sonucunda Medine'den sürgün edilmişlerdir. Benî Kurayza ise Hendek Savaşı'nda müşrikler ile anlaşarak Müslümanları zor durumda bırakması ve Müslümanlar ile aralarındaki barışı bozarak savaş durumuna geçmelerinden ötürü erkeklerinin idam, kadın ve çocuklarının esir edilmeleri şeklinde cezalandırılmıştır. Bizler de bu çalışmamızda Benî Kurayza Gazvesi ve cezalandırılmalarını ele almaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Benî Kurayza, Hendek, Evs, Sa'd b. Muâz, Ceza, Tevrat, Kur'ân-ı Kerim.

Abstract

The Prophet had fought with the idolaters during the period of Mecca, and he migrated to Medina with his believers because of increasing pressure of the Mecca. After immigration to Medina, he gave religious, political and military struggles with Benî Nadîr, Benî Kaynuka and Benî Kurayza, three Jewish tribes in Medina. Benî Nadîr and Benî Kaynuka tribes, they did not abide by the agreements with the Prophet and Muslims, and were punished from Medina due to their betrayal. On the other hand, Benî Kurayza was penalized in the Battle of Hendek in agreement with the pagans, leaving the Muslims in a difficult position and enslaving the men and women and their children due to the war with the Muslims. In this study, we will try to address the punishment of Gazve (War with the Prophet) of Benî Kurayza.

Keywords: Banu Kurayza, Ditch, Avs, Sa'd b. Muâz, Criminal, Torah, The Holy Quran.

Giriş

Az. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye hicret ettiği dönemde Medine toplumunu oluşturan topluluklar içerisinde Yahudiler de bulunmaktaydı.^[1] Yahudi topluluklarının başında Benî Kaynuka, Benî Nadîr ve Benî Kurayza kabileleri gelmekteydi. Konumuzu ilgilendiren Kurayza kabilesi Medine'nin Müzeynib ve Mehzûr bölgesinde meskûn idiler.^[2] Hz. Peygamber, hicretin akabinde Medine'de bulunan bütün toplulukları kapsayacak şekilde bir anlaşma yapmıştır. Kurayza kabilesi de bu anlaşmaya Evs kabilesinin müttefiki olarak katılmıştır.^[3] Tarihe Medine Vesikası olarak geçen bu anlaşmanın bütün maddeleri çalışmamızın kapsamına girmediğinden ele alamamaktayız.^[4] Çalışmamız, bu anlaşma içerisindeki bir madde üzerine yoğunlaşmamızı gerektirmektedir. Bu maddeye göre "Yahudilerin mal ve can güvenliği ile din hürriyeti garanti altına alınacak ve Medine herhangi bir taarruza uğradığı zaman bütün topluluklar müdafaa için birbirine yardımcı olacaklar, Yahudiler Müslümanlara düşman olan Kureyş kabileleri ile ittifak yapmayacaklardır."^[5] Fakat Yahudiler bu sözleşmeye sadık kalmayarak Müslümanlara düşmanlık etmişler ve düşman ittifaklarda yer almışlardır. Yaptıkları düşmanca faaliyetler se-

[1] Medine'deki Yahudi toplulukları için bkz. Nuh Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, Kuramer Yay., İstanbul 2016, s. 85-99.

[2] Nuh Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 93.

[3] Câsim Avcı, "Benî Kurayza", *DİA*, Ankara 2002, XXVI, 431.

[4] Medine vesikası olarak bilinen anlaşmanın bütün maddeleri için bkz. Hamîdullâh, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, (çev. Mehmet Yazgan), Beyan Yayınları, Ankara 2004, s. 177-182.

[5] Hamîdullâh, *İslâm Peygamberi*, s. 181.

bebiyle bu üç kabileden ilk olarak Benî Kaynuka, daha sonra Benî Nadîr Medine'den sürgün edilmiştir.^[6]

Benî Kaynakā ve Benî Nadîr'in Medine'den Sürgün Edilmesi

Medine'deki büyük Yahudi kabilelerinden ilk olarak Benî Kaynuka sürgün edilmiştir. Hz. Peygamber'in hicretinden sonra Medine Vesikası olarak bilinen anlaşmaya Hazrec kabilesinin müttefiki olarak katılan Benî Kaynuka, Bedir savaşının Müslümanlar tarafından kazanılmasından sonra Müslümanlara açıktan düşmanlık etmeye başlamıştır. Onların bu tutumu üzerine Hz. Peygamber, Kaynukalıların pazarlarına giderek Kureyş'in başına gelenin onlarında başına gelmemesi için uyarılmış ve onları İslâm'a davet etmiştir. Kaynuka Yahudileri ise Hz. Peygamber'in teklifini kabul etmemişler, ayrıca Bedir'in Müslümanları kandırmaması gerektiğini eğer kendileri ile savaşılırsa durumun onlar için iyi olmayacağı yönünde Hz. Peygamber'i tehdit etmişlerdir.^[7] İki taraf arasında bu gerginlik sürerken Müslüman bir kadını Kaynuka çarşısında bir Yahudi tarafından tacize uğrayıp, yardım istemesi sonucu orada bulunan bir Müslüman tacizci Yahudi'yi öldürmüştü. Çevrede bulunan diğer Yahudilerde tacizciyi öldüren Müslüman'ı öldürerek, anlaşmanın bozulmasına neden olmuşlardır.^[8] Hz. Peygamber Kaynukalıların yaptığı bu son eylemden dolayı hicretin ikinci yılı olan 624'de onları kalelerinde kuşatmıştır. On beş günlük kuşatma sonunda Kaynuka Yahudileri teslim olmak zorunda kalmışlardır. Teslim olanlar içinde eli silah tutanların öldürülmesi için emir veren Hz. Peygamber'e Abdullah b. Übey gelerek eski müttefikleri için af dilemiştir. Abdullah b. Übey'in ısrarı sonucu Hz. Peygamber onlara Medine'den sürgün cezası vermiştir. Ticaret ve zanaatla uğraşan Kaynuka Yahudileri bütün mallarını geride bırakarak Filistin taraflarında Ezri'ât bölgesine yerleşmişlerdir.^[9]

[6] Câsim Avcı, "Benî Kurayza", XXVI, 431.

[7] İbn İshâk, Ebû Abdullah Muhammed, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Ahmed Ferîd el- Mizyadî, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2009, s. 323; İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Muhammed Fehmî- Hayri Saîd, Mektebetü't-Tevfikîyye, Kahire 2003, III, 5; Vâkîdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer, *Kitâbü'l-Megâzi*, thk. Muhammed Abdülkâdir- Ahmed Atâ, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2004, I, 165.

[8] Vâkîdî, I, 166.

[9] Vâkîdî, I, 167-168; Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk* (thk. Muhammed Ali Beyzâvî), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2012, II, 48-50; İbnü'l-Esîr, Ebû'l-Hasen İzzeddîn, *el-Kâmil fi't-Târih*, thk. Ebû'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1987, II, s. 33-34; Câsim Avcı, "Benî Kaynuka", *DİA*, Ankara 2002, XXVI, s. 88; Nuh Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 93.

Benî Nadîr kabilesi ise Medine vesikasına Evs kabilesinin müttefiki olarak dâhil olmuştu. Medine'deki Yahudi kabileleri içerisinde en kalabalık grup olan Benî Nadîr^[10], Benî Kaynuka'nın Medine'den sürgün edilmesinden ve liderlerinden Ka'b b. el-Eşref'in öldürülmesinden sonra Müslümanlara karşı düşmanlığını ortaya çıkarmıştır. Benî Nadîr'in Medine'den sürgün edilmesinde, Hz. Peygamber'e suikast tertip ettiklerini bildiren iki rivayet karşımıza çıkmaktadır. İlk rivayete göre, 625 yılında meydana gelen Bi'r-i Ma'ûne olayından sağ kurtularak durumu Hz. Peygamber'e bildirmek üzere Medine'ye dönen Amr b. Ümeyye, kendilerine pusu kuran müşriklerden zannederek Benî Âmir kabilesine mensup iki yeni Müslüman'ı öldürmüştü.^[11] Öldürülen Müslümanların diyetlerinin ödenmesi gerektiğinden Medine anlaşmasına göre Yahudilerinde diyete iştirak etmeleri gerekmektedir. Bir grup sahabî ile Benî Nadîr bölgesine gelen Hz. Peygamber, onlardan diyet için hisselerine düşen miktarı talep etmiş fakat Yahudiler Hz. Peygamber'e suikast tertip ederek cevap vermişlerdir. Hz. Peygamber'in sahabî ile bir duvar dibinde otururken üzerine büyük bir taş yuvarlayıp Hz. Peygamberi öldürmek istemişler, fakat Yahudiler arasında farklı bir hareketlenme sezen Hz. Peygamber, oradan ayrılarak Yahudilerin suikast planını uygulayamamalarını sağlamıştır.^[12] Diğer rivayete göre ise Mekkeli müşriklerden Hz. Peygamber'i öldürmek üzere aldıkları bir öneri sonucu Hz. Peygamber'e, İslâm'ı kabul etmeleri için üç arkadaşıyla gelerek kendilerinin çıkaracağı üç haham ile tartışmasını istemişler, üç haham yerine bir suikast ekibi hazırlamışlardır.^[13] Bu plandan Medineli bir kadın sayesinde haberdar olan Hz. Peygamber yoldan geri dönmüştü.^[14]

Hız. Peygamber, Benî Nadîr Yahudilerinin bu planları sonucunda aralarındaki anlaşmayı bozduklarından dolayı Medine'yi terk etmeleri için onlara on gün süre vermişti. Benî Nadîr, Medine'yi terk etmeye hazırlanırken Abdullah b. Übey'in telkinlerine aldanarak yerlerinde kalmışlardı. 625'te Hz. Peygamber, Benî Nadîr kabilesini kalelerinde kuşattı. On beş günlük kuşatma sonucu Benî Nadîr, daha fazla dayanamayarak, eşyaları ile Medine'den ayrılma talebinde bulunmuşlardı. Hz. Peygamber bu talebi kabul

[10] Nadir Özkuyumcu, "Benî Nadîr", *DİA*, İstanbul, 2007, XXXIII, s.275.

[11] İbn İshâk, *Sîre*, s. 382; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 114; Vâkıdî, *Meğâzî*, 308; Taberî, *Târih*, II, 83; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 64-65; Belâzürî, *Fütühü'l-Bıldân*, thk. Abdülk dir Muhammed Ali), *Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye*, Beyrut 2000, s. 18.

[12] İbn İshâk, *Sîre*, s. 382; Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 309; Taberî, *Târih*, II, 84; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 65.

[13] Nadir Özkuyumcu, "Benî Nadîr", XXXIII, s.275.

[14] Nuh Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 199.

ederek Medine'den ayrılmalarına izin vermiştir.^[15] Benî Nadîr Yahudilerinin bir kısmı Hayber'e, diğer bir kısmı da Şam taraflarına yerleşmiştir.^[16]

Benî Kurayza Gazvesi

Benî Kaynuka ve Benî Nadîr kabilelerinin Medine'den sürgün edilmesinden sonra Müslümanlar ile yapılan anlaşmaya bozmayan Benî Kurayza Medine'de kalmıştı. Fakat onlarında Müslümanlar ile yaptıkları anlaşmaya sadık kalmaları uzun sürmemiştir. Benî Kurayza, Medine Vesikasında belirtilen maddeye aykırı olarak Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara olan düşmanlıklarını Hendek Savaşı'nda açığa vurmuş, Müslümanlar ile olan anlaşmayı bozarak müşrikler ile ittifak kurmuşlardır.^[17] Medine'den sürgün edilip Hayber'e yerleşen Benî Nadîr Yahudileri Müslümanlar aleyhine faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır. Mekke'ye bir heyet göndererek Müslümanlara karşı ittifak kurarak onları Medine'ye saldırmaya teşvik etmişlerdir.^[18] Benî Nadîr liderlerinden Huyey b. Ahtab çabaları sonucu Mekkeli müşrikler, Gatafân, Fezâre, Esed ve Süleym gibi farklı kabilelerden destek alarak büyük bir ordu kurmayı başararak 627 yılında Medine önlerine gelerek Müslümanları kuşatmışlardır.^[19] Medine önlerine gelen Müşrik ordusu Medine'nin hendek ile savunmaya alındığını görünce zor durumda kalmışlardır. Hendek Medine'yi savunmada Müslümanlara ciddi bir avantaj sağlarken, Müşrikleri sıkıntıya düşürmüştür. Hendeği geçme teşebbüslerinin başarısız olması ve kuşatmanın uzaması Müşrikleri lojistik olarak da sıkıntıya düşürmüştür.^[20] Onların bu durumunu gören Huyey b. Ahtab, Benî Kurayza Yahudilerine gelerek müşriklere yardım etmeleri ve Müslümanlar ile olan anlaşmalarını bozmaları hususunda anlaşmaya çalışmıştır. Kurayza Yahudileri ilk etapta Huyey'in bu teklifini kabul etmemelerine rağmen onun baskılarına daha fazla dayanamamaları Müslümanlar ile yaptıkları anlaşmayı bozarak Müşrikler ile ittifak yapmayı kabul etmişlerdir.^[21]

Bu ittifak Müslümanları zor durumda bırakmış ve Hz. Peygamber, onlardan gelebilecek bir saldırıyla iki ateş arasında kalmamak için Medine

[15] İbn İshâk, *Sîre*, s. 383; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 115; Belâzürî, *Fütûh*, s. 18.

[16] İbn İshâk, *Sîre*, s. 383; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 115.

[17] İbn İshâk, *Sîre*, s. 397-398.

[18] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 131; Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 379; Taberî, *Târih*, II, 90.

[19] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 132; Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 380; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 70; Taberî, *Târih*, II, 91.

[20] Hamîdull h, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, çev. Nazire Erinç Yurter, Beyan Yayınları, İstanbul 2012, s. 89

[21] Vâkıdî, *Meğâzî*, 389-390; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 71; Taberî, *Târih*, II, 93.

içinde de bir askerî birlik görevlendirmişti. Hendek Savaşı'nın devam ettiği bir safhada Gatafan kabilesinin ileri gelenlerinden olan Nu'aym b. Mes'ûd'un Müslüman olması ile savaşın seyrini değiştiren bir durum ortaya çıkmıştır. Nu'aym b. Mes'ûd, Hz. Peygamber'den gelen talimat ile Müslüman olduğunu açıklamayıp, Kurayza Yahudileri ile müttefikleri Kureyş'in arasını açmak için faaliyet yürüterek başarılı olmuştur. Nu'aym'ın faaliyetleri sonucu iki müttefik topluluğun arası açılmış^[22] ve Mekkeli Müşrikler kuşatmayı kaldırarak Medine önlerinden çekilmek zorunda kalmışlardır^[23] Hz. Peygamber, Hendek Savaşı'nda müşriklerin hezimetle uğratılmasından sonra öğle vaktine yakın bir zamanda Medine'ye dönerek, Hz. Âişe'nin yanına gelmiş,^[24] silahlarını çıkarmış^[25] ve başını yıkayarak istirahat çekilmiştir.^[26] Kaynaklarımız Hz. Peygamber bu hal üzere iken Cebrâil'in gelerek^[27]: “Ey Allah'ın Rasûlü! Allah sana derhal Benî Kurayza üzerine yürümeni emrediyor.” şeklinde Allah Teâlâ'nın emrini tebliğ ettiğini belirtmektedir.^[28] Hz. Peygamber'in de bu emir üzerine zırhını

[22] Nu'aym b. Mes'ûd, Hz. Peygamber'in talimatıyla Müslüman olduğunu gizleyerek, Benî Kurayza ile müşriklerin arasını bozmak için diploması trafiği yürütmüştür. İlk olarak Kurayza Yahudilerine giden Nu'aym, Kureyş ve Gatafan kabilelerinin savaşta başarılı olamayıp geri dönme ihtimallerinin olduğunu, böyle bir durumda Kurayzalıların Müslümanlara karşı koyabilecek bir güçlerinin olmadığı söylemiştir. Müşriklerin onların yanından ayrılmamaları için ise Kurayza Yahudilerine Müşriklerden rehine istemelerini tavsiye etmişti. Kurayza Yahudileri Nu'aym'ın bu tavsiyesini yerinde bulmuşlardır. Kurayza Yahudileriyle yaptığı bu konuşmadan sonra Nu'aym, Müşriklere gelerek, Kurayza Yahudilerinin Müslümanlar ile yaptıkları anlaşmayı tekrar düzeltmek için kendilerinden rehinelere isteyebileceklerini, bu rehinelere de anlaşmayı tekrar tesis etmede kullanmak üzere Müslümanlara teslim edeceklerini söylemişti. Savaşın devam ettiği bu süreçte, Müşrikleri Kurayza Yahudilerinin kendilerinden rehinelere istemeleri üzerine Nu'aym'ın dediklerinin doğru olduğunu anlamışlar ve rehine teklifini reddetmişlerdir. Kurayza Yahudileri ise Müşriklerin rehine vermemeleri halinde ise onlarla ortak olarak savaşmayacaklarını bildirmişlerdir. Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 409-411; İbn Sa'd, Ebû Abdullâh Muhammed, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, thk. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hancî, Kahire 2001, II, 65.

[23] İbn İshâk, *Sîre*, s. 404-405; Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 409-411; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 73.

[24] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 3; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 70; Belâzürî, *Fütûh*, s. 20.

[25] İbn Ebî Şeybe, Ebûbekir Abdullah, *Kitâbü'l-Meğâzî*, thk. Abdülaziz b. İbrahim, Dârü İşbîliye, Riyad 1999, s. 264; İbnü'l-Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mahmûd Ömer ed-Dimyâdî, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2011, s. 436.

[26] Belâzürî, *Fütûh*, s. 20; Hendek savaşının zor geçmesi ve Müslüman birliklerin yorgun olması ilk etapta Hz. Peygamber'in Kurayza kabilesi üzerine yürümesi düşüncesini ertelemiştir kanaatindeyiz. Zira Hz. Peygamber'in zırhını çıkarıp istirahat çekilmesi de bu duruma işaret etmektedir.

[27] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 144; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 3; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 70; Taberî, *Târih*, II, 98.

[28] İbn İshâk, *Sîre*, s. 408; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 70; Belâzürî, *Fütûh*, 20; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 75; İbnü'l-Kesîr, *Sîre*, s. 346; Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sahîh*, thk. Muhîbüddîn el-Hatîb- Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Matba'atü's-Selâfiyye, Kahire 1400, *Meğâzî*, 30.; Müslim, Ebû'l-Hüseyn Haccac b. Müslim, *el-Câmiu's-Sahîh*, thk. Yahya İsmail, Dârü'l-Vefâ, İskenderiye 1998, Cihad, 65.

giyinip silahlarını kuşandığını da belirten kaynaklarımız, Abdullah İbn Ümmü Mektûm'un Hz. Peygamber tarafından Medine'de vekil bırakıldığını, Bilâl-i Habeşî'ye "İşiten ve itaat eden kimse ikindi namazını Benî Kurayza yurdundan başka yerdekılmasın" emrini ashaba duyurulması görevinin verildiğini ifade etmektedirler.^[29] Duyurunun ardından da Hz. Ali'yi çağırıp sancağını ona vererek öncü birliklerin başında, Benî Kurayza yurdunu kuşatması için önden göndermiştir.^[30]

Hz. Ali Hz. Peygamber'in emri üzerine süratle Benî Kurayza'yı kuşatmak üzere harekete geçmiş, Kurayza Yahudilerinin kalelerinin dibine kadar ilerleyerek sancağı buraya dikmiştir.^[31] Hz. Peygamber'in sancağının kalelerinin önüne dikildiğini gören Yahudiler, kalelerinden Hz. Peygamber'e ve müminlere kötü sözler söylemeye başlamışlar, Hz. Peygamber ve zevcelerine dil uzatmışlardır.^[32]

Yahudilerden Hz. Peygamber'e ve ehline yönelen kötü sözleri işiten Hz. Ali, sancağı Ebû Katâde'ye bırakarak ana ordu ile birlikte gelmekte olan Hz. Peygamber'in yanına gelmiştir. Yahudilerin söylediği sözlerin Hz. Peygamber'i üzeceğini düşünen Hz. Ali "Ey Allah'ın Resûlü! Şu pis insanların yanına gitmeniz gerekmez" demek suretiyle Hz. Peygamber'in bu sözleri duymasını istememiştir. Hz. Peygamber Hz. Ali'ye neden ileri gitmesini istemediğini sorduğunda^[33] Hz. Ali, Yahudilerin Ehl-ibeyt aleyhinde sarf ettikleri kötü sözleri söylemekten çekinerek susmuştur. Hz. Peygamber "öyle sanıyorum ki, sen onlardan benim hakkımda kötü sözler işitmişsin" buyurunca Hz. Ali "evet ey Allah'ın Resûlü!" cevabını vermiştir. Hz. Peygamber, Hz. Ali'ye "Mûsâ Peygamber Yahudilerden bundan daha ağırı ile karşılaşmış ve daha fazla üzölmüştür" buyurmuştur.^[34] Bu konuşmanın ardından Hz. Peygamber, Hz. Ali'ye "görevinin başnadön! Allah düşmanları beni gördüklerinde söylemiş oldukları sözlerin hiçbirini söyleyemeyeceklerdir" buyurmuştur. Bu buyruk ile Hz. Ali tekrar va-

[29] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 4; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 70; İbn Hibbân, Ebû Hâtım Muhammed, *es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ*, thk. Saîd Kerim, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1987, s. 106.

[30] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 4; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 70; İbn Hibbân, *Sîre*, s. 148; Buhârî, *Sahîh*, Meğâzî 30; Müslim, *Sahîh*, Cihad, 69.

[31] İbn İshâk, *Sîre* s. 409; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 5.

[32] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 5; Taberî, *Târîh*, II, 98.

[33] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 144.

[34] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 73.

zife mahalline dönmüş, peşinden de Hz. Peygamber Benî Kurayza kalesi önlerine gelmiştir.^[35]

Hız. Peygamber onların kalelerinin önüne gelerek, Yahudi ileri gelenlerine seslenmiş, Yahudiler kalenin burçlarına çıkarak “Ey Eba'l-Kâsım ne istiyorsun?” diyerek karşılık vermişler: Hız. Peygamber de onlara, “Ey maymunların kardeşleri! Allah'ınrahmeti sizden uzak olsun^[36], nihayet Allah sizi hakir kıldı mı? Azabını üzerinize indirdi mi?^[37] demek ki siz benim için kötü sözler sarf ediyorsunuz öyle mi?” demiştir.^[38]

Hız. Peygamber'den bu sözleri işiten Yahudiler, “Mûsa'ya indirilen Tevrat üzerine yemin olsun ki, biz senin için kötü konuşmadık. Ey Ebâ'l-Kasım! Sen bundan önce bize bu şekilde ağır kelimeler kullanmadın^[39]” şeklinde cevap vermişlerdir. Hız. Peygamber, bu türlü hitap etmesinin sebebinin kendisi hakkında söyledikleri çirkin sözler olduğunu onlara hatırlatmıştır. Bu diyalogdan sonra Hız. Peygamber Kurayza Yahudilerine iki teklif sunmuştur. Onları İslâm'a davet etmiş; fakat onlar yanaşmamışlardır. Onları Allah'a ve kendisine itaat ederek teslim olmaya çağırmış, fakat Yahudiler bu teklifi de kabul etmemişlerdir.^[40]

Yahudilerin Hız. Peygamber'in tekliflerini kabul etmemeleri üzerine kuşatma başlamıştır. Benî Kurayza kalesi, 36'sı süvari olmak üzere üç bin kişilik bir kuvvetle kuşatma altına alınmıştır.^[41] Kuşatma on beş^[42] veya yirmi beş^[43] gün boyunca sürmüştür. Kuşatma boyunca Müslümanlar Benî Kurayza kalesini baskı altında tutmuştur. Kuşatmayı Muhammed b. Mesleme şu şekilde ifade etmektedir: “Kurayza Yahudilerini sıkı bir şekilde kuşattık, kuş uçurtmadık. Bizimle çarpışmayı bırakmadıkça onlardan el çekmedik ve karargâhımıza dönmedik. Kuşatmanın uzaması ve gittikçe şiddetlenmesi onları sıkıntıya düşürdü.”^[44]

Kuşatma baskısının arttığı esnada Hız. Ali'nin “Ey inananlar ordusu! Vallahi ağzıma bir tane tadacak şey koyup tatmayacağım ya da onların

[35] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 144.

[36] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 6; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 73.

[37] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 144; Taberî, *Târîh*, II, 98.

[38] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 6.

[39] İbn İshâk, *Sîre*, s. 409; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 144; Taberî, *Târîh*, II, 98

[40] Mustafa Asım Köksal, *Hız. Muhammed ve İslâmiyet*, Şamil Yayınları, İstanbul 1995,V, 329.

[41] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 70.

[42] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 71.

[43] İbn İshâk, *Sîre*, s. 410; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 145.

[44] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 7.

kalelerini fethedeceğim” şeklinde yemin edip^[45] arkadaşlarını şevklendirmesi ve Müslümanların kuşatma şiddetini artırması üzerine Yahudiler teslim olmaktan başka çarelerinin kalmadığını anlamışlardır.^[46]

Kurayza Yahudileri Hz. Peygamber’den haklarında hüküm vermek ve o hükme göre teslim olmak üzere hakem seçme talebinde bulunmuşlar, Hz. Peygamber de Yahudilerin talebini kabul ederek ashabından istedikleri kişiyi hakem olarak seçmelerine müsaade edeceğini belirtmiştir. Yahudiler sahabe arasından Sa’d b. Muâz’ı^[47] seçmişler ve onun vereceği hükme göre teslim olacaklarını Hz. Peygamber’e iletmişlerdir.[48] Hz. Peygamber de Sa’d b. Muâz’ın hakemliğini kabul etmiştir.^[49]

Hakemlik müessesesi, gerek İslâm öncesi gerekse İslâm döneminde Hicaz bölgesi toplumlarında yaygın bir şekilde başvurulmuş bir mercii idi. Hakemler, kabile veya farklı bölgelerde ileri görüşlü, feraset ve adalet sahibi, tecrübe birikimi olan saygın insanlardan seçilirlerdi. Sadece şahıslar arasında değil kabileler arası ihtilafların kaba kuvvete başvurulmadan çözülmesine de yardımcı olurlardı.^[50] İslâm döneminde Kur’ân-ı Kerim’de Arapların bu geleneğine temas edilerek Müslümanlar arasında hakemlik rolü Hz. Peygamber’e verilmiştir.^[51] Araplar arasında kullanılan hakemlik müessesesine Yahudilerinde aşına oldukları bilinmektedir. Yahudiler Medine döneminde aralarındaki bazı ihtilaflardan dolayı Hz.

[45] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 148; Köksal, *Hız. Muhammed ve İslâmiyet*, V, 335.

[46] Kurayza Yahudileri teslim olma aşamasına gelene kadar birçok defa Hz. Peygamber’e başvurarak kendi istedikleri şartlar doğrultusunda teslim olmak ve barış yapmak istediklerini belirtmişler; fakat teklifleri Hz. Peygamber tarafından kabul görmemiştir. İbn İshâk, *Sîre*, s. 409-411; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 145-147; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 7-10.

[47] Sa’d b. Muâz o dönemde Evskabilelerinin liderleri arasında bulunmaktaydı ve Evskabileleri Kurayza Yahudilerinin müttefiki idi. Yahudiler, eski dostlukları sebebiyle haklarında olumlu bir hüküm vereceğine inandıkları için onu hakem olarak seçmişlerdir. Hüseyin Algül, “Evs”, *DİA*, İstanbul 1995, XI, 541.

[48] Kurtubî, hakem konusunda farklı bir bilgi vermektedir. Ona göre, Yahudiler, Hz. Peygamber’in vereceği hükme razı olarak kalelerinden indiler. Evsliler, Hz. Peygamber’e gelerek “Ey Allah’ın Rasûlü! Sende bilirsin ki Kurayzalılar bizim müttefiklerimizdir. Hazreçlilerin anlaşmaları olan Benî Nadîr hakkında Abdullah b. Übey b. Selûl’un isteğini kabul etmişsin. Bizim senden isteğimiz Hazreç için verdiği karardan aşağı olmasın.” Dediler. Hz. Peygamber, Evslilerin bu talebi üzerine onlara şu cevabı verdi: “Ey Evsliler! Kurayzalılar hakkında sizden birinin hüküm vermesine razı olmaz mısınız?” Onlar: “Oluruz” cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber: “O vakit bu görevi Sa’d b. Muâz’a veriyorum” diye buyurmuştur. Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi’u li Ahkâmi’l-Kur’ân*, ter. M. Beşir Eryarsoy, Buruc Yay., İstanbul 2002, XIV, 45.

[49] İbn İshâk, *Sîre*, s. 413; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 148; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 13; İbn Sa’d, *Tabakât*, II, 73.

[50] Ahmet Akgündüz “Hakem”, *DİA*, İstanbul 1997, XV, 171; Arap geleneğinde önemli hakemler için bkz. Cevâd Ali, *el-Mufasssal fî Târîhi’l-Arab Kable’l-İslâm*, Dârü’l-İlm li’l-Melâyin, Beyrut 1970, V, 635-653.

[51] Nisâ, 4/65.

Peygamber'e başvurarak onu, ihtilafları çözme konusunda hakem tayin etmişler; fakat onun verdiği hükmü kabul etmeyerek, kendilerinin seçtiğini hakemin hükmüyle amel etmeyerek tenkit edilmişlerdir.^[52] Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettikten sonra tesis ettiği sözleşmede de Medine içindeki topluluklar arasındaki ihtilafları çözmeye hakemlik sorumluluğunu üstlendiği görülmektedir. Medine sözleşmesinin 23.^[53] ve 42.^[54] maddelerinde belirtildiği üzere Medine'deki ihtilafa konu olan bütün durumlarda Hz. Peygamber'in tek yetkili mercii olduğu belirtilmişti ki bütün topluluklar Hz. Peygamber'in hakemlik statüsünü kabul etmişlerdir.

Sa'd b. Muâz Hendek Savaşı'ndayalandığı için tedavi görüyordu. Hakem seçildiği kendisine bildirildiğinde Evslilerinyardımıyla bir merkebe bindirilerek Hz. Peygamber'in yanına gelmek üzere yola çıkmıştır. Evs kabilesinin ileri gelenleri geçmişte müttefik oldukları Kurayzakabileisi hakkında iyi bir hüküm vermesi yönündetelkinlerde bulunmalarına rağmenSa'd b. Muâz onlara herhangi birkarşılık vermemiştir.^[55]

Sa'd b. Muâz geldiğinde Hz. Peygamber ona "Kurayza Yahudileri seni hakem seçerek vereceğin hükmüne göre teslim olmayı kabul etmişlerdir. Onlarınakıbeti hakkında hüküm vermek sana aittir." buyurmuştur.^[56]

Sa'd b. Muâz böyle önemli bir durumda hüküm vermekten çekinmiş; ancak Hz. Peygamber'in "Onların hükmünü söyle" buyurması üzerine-Sa'd b. Muâz Evslilere dönerek "Yahudiler için vereceğim hükmü, Allah'a yemin ederek kabul edecek misiniz? Yahudiler hakkındaki hükmüme razı mısınız?" diye sormuş? Evsliler, "Evet, sen buraya gelmeden biz senin hükmüne razı idik" cevabını vermişlerdir. Evslilerin cevabından sonra Sa'd b. Muâz, sahabeyle yakın bir yerde oturan ve hükmün açıklanmasını bekleyen Hz. Peygamber'e dönerek vereceği hükmüme razı olup olmadıklarını sormuş? Hz. Peygamber de, sahabeyle birlikte "evet" cevabını vermiştir.^[57]

[52] Mâide, 5/42-43.

[53] Bu maddeye göre "üzerinde ihtilafa düşülen bir konu Allah'a ve Rasülü'ne götürülecektir. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 180.

[54] Bu madde de ise "bu sahifede gösterilen kimseler arasında ortaya çıkmasından korkulan her türlü öldürme ya da tartışma olaylarının Allah'a ve Rasülü Muhammed'e götürülmesi gerekir. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s.181.

[55] İbn İshâk, *Sîre*, s. 414; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 148; İbnü'l-Kesîr, *Sîre*, s. 349.

[56] Asım Köksal, *Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, V, 350.

[57] İbn İshâk, *Sîre*, s. 414; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 148; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 15; Taberî, *Târîh*, II, 101; Kadı Hüseyin b. Muhammed Diyarbekrî, *Târîhu'l-hamîs* (thk. Abdull h Muhammed Halîlî), Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2009, I, 497.

Benî Kurayza Hakkında Verilen İnfaz Hükümü ve Uygulanması

Sa'd b. Muâz, Hz. Peygamber ve sahabenin rızasını aldıktan sonra Kurayza Yahudilerine gelerek silahlarını bırakıp teslim olmalarını istemiştir. Yahudiler hakem olarak seçtikleri Sa'd b. Muâz'ın isteğini yerine getirerek teslim olmuşlardır.^[58] Sa'd b. Muâz, hükmünü Yahudiler teslim olduktan bir süre sonra açıklamıştır. Sa'd b. Muâz, Kurayza Yahudileri hakkında:

-Elleri silah tutan ve ergenlik dönemini geçen erkeklerinin öldürülmesine,

-Yahudilerin mal ve mülklerinin Müslümanlar arasında ganimet olarak taksim edilmesine,

-Kadınların ve çocukların esir edilmesine hükmetmiştir.^[59]

Sa'd b. Muâz bu hükümü açıklayınca Hz. Peygamber ona "Ey Muâz Allah'ın göklerde verdiği hükümü verdin" buyurmuştur.^[60] Sa'd b. Muâz'ın verdiği hüküm Yahudi şeriatında da bulunuyordu. Yahudiler kendi şeriatlarında da bulunan bu hüküm karşısında herhangi bir itirazda bulunmamışlardır. Tevrat'ta bulunan bu hüküm ileride açıklamaya çalışacağız.

Kurayza Yahudileri Tevrat'ta belirtilen bu hüküm karşısında itiraz edememişler, takdir edilecezanın, işledikleri suç için olduğunu kabul etmişlerdir.^[61] Hükümün yerine getirilmesi için Kurayza Yahudilerinin erkekleri elleri bağlı bir şekilde Üsâme b. Zeyd'in evinin bulunduğu bölgeye, kadınlar ve çocuklar ise Remle bt.Hâris'in evinin bulunduğu bölgeye götürülmüşlerdir. Esirlerin toplanma mahallerine getirilme işlemini ise Muhammed b. Mesleme yapmıştır.^[62] İdam edilecek Kurayza erkeklerinin sayısı konusunda üç farklı rivayet mevcuttur:

-Birinci rivayete göre 600 veya 700 kişi^[63]

-İkinci rivayete göre 400 kişi^[64]

[58] Asım Köksal, *Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, V, 351.

[59] İbn İshâk, *Sîre*, s. 414; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 148; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 15; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 73; İbn Ebî Şeybe, *Kitâbü'l-Meğâzî*, s. 266-267; Taberî, *Târîh*, II, 101; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, (thk. *Abdullah Abdülmüşîn et-Türki*), Merkezü'l-Bühûs ve'd-Dirâsât, Riyad 1418, VI, 83; Buhârî, *Meğâzî*, 30; Müslim, *Cihad* 64; Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, *el-Câmiu'l-Kebîr*, (thk. BeşşârAvvâd), Dârü'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut 1996, c. 3, 238-239.

[60] İbn İshâk, *Sîre*, s. 414; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 149; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 15; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 71; Taberî, *Târîh*, II, 101; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 71; İbn Kesîr, *Sîre*, s. 345; Müslim, *Sahih*, *Cihad*, 64-69.

[61] İbn İshâk, *Sîre*, s. 415; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 149; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 16; İbn Kesîr, *Bidâye*, VI, 92.

[62] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 15.

[63] İbn İshâk, *Sîre*, s. 415; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 149; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 71; Taberî, *Târîh*, II, 101; İbnü'l-Esir, *Kâmil*, II, 76.

[64] İbn Kesîr, *Sîre*, s. 349.

-İbnİshâk'taki bir rivayete göre 800 ile 900 kişi.^[65]

Vâkıdî'de bulunan bir rivayet, ilk sırada verdiğimiz 600-700 kişi olduklarını belirten rivayeti kuvvetlendirmektedir. Bu rivayete göre; Benî Nadîr liderlerinden olup Hendek savaşını organize ettiği bilinen Huyey b. Ahtab, Müşriklere, Kurayza Yahudilerinin savaşabilecek ölçüde olan erkeklerinin sayısını 700-750 arası olduğunu belirtmektedir.^[66]

Hz. Peygamber'in emriyle esirlere iyi davranılmış ve ihtiyaçları karşılanmıştır.^[67]

Sa'd b. Muâz'ın hükmü açıklaması sonra Medine çarşısında Hz. Peygamber'in emriyle büyük bir hendek açılmıştır. Hz. Peygamber de ashabıyla yüksekçe bir yere çıkarak, Yahudi erkeklerinin hükmün icra edilmesi için kazılan hendeğin bulunduğu alana getirilmesini izlemiştir.^[68]

Hz. Peygamber, Yahudilerin verilen hükme göre cezalarının infazı görevini Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvâm'a vermiştir.^[69] Yahudilerin ileri gelenlerinden Ka'b b. Esed ve Huyey b. Ahtab, infaz alanına getirildiğinde Hz. Peygamber Huyey'ey yaptıkları anlaşmayı^[70] hatırlatarak "Ey Huyey! Senin anlaşmaya şahit tuttuğun Allah, ahidini yerine getirdi^[71], Ey Allah düşmanı! Allah bana seni yenmek fırsatını verdi mi?" buyurmuş, Huyey de "Evet verdi; fakat ben vallahi sana olan düşmanlığımda hatalı değilim" şeklinde karşılık vermiştir. Huyey'in karşılığı sonrası Hz. Peygamber'in emri ile boynu vurulmuştur. Daha sonra ilk olarak Yahudi ileri gelenleri olmak üzere, Kurayza Yahudilerinin boyunları vurulmaya başlanmıştır.^[72] Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvâm'ın Yahudi erkeklerinin boyunlarını vurma işlemi gündüz başlayıp, yakılan hurma dallarının ışığında ertesi günün sabahına kadar devam etmiş ve vazifeleri bitince de hendeğe doldurulan cesetler toprak ile kapatılmıştır.^[73]

[65] İbn İshâk, *Sîre*, s. 415; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 149.

[66] Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 389.

[67] Nuh Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 223.

[68] İbn İshâk, *Sîre*, s. 415; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 149; Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 15; Taberî, *Târîh*, II, 101; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, II, 76.

[69] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 16; Taberî, *Târîh*, II, 104.

[70] Hz. Peygamber ile Huyey b. Ahtab arasında yapılan anlamaya göre Huyey, Hz. Peygamber'in düşmanlarından hiçbirine yardım etmemeyi kabul etmiş ve bu sözüne de Allah'ı şahit göstermiştir. Bkz. Asım Köksal, *Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, V, 360.

[71] Belâzürî, *Fütûh*, s. 21.

[72] İbn İshâk, *Sîre*, s. 415-418; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 149-151.

[73] Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 16-19; Taberî, *Târîh*, II, 103; Köksal, *Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, V, 362.

Kurayza Yahudilerinden Rufa'a b. Semev'el gibi eman verilerek kurtulanlarda olmuştur.^[74] Müslümanlar beni Kurayza kuşatmasında iki şehit vermişlerdi. Bunlar Hallâd b. Süveyd ve Ebî Sinan b. Mihsan'dır.^[75]

Kurayza oğullarından erkekler haricinde 1000 kadar kadın ve çocukta esir alınmıştı.^[76] Bunların işleri ile ilgilenmek üzere de Hz. Peygamber tarafından Abdullah b. Selâm görevlendirilmişti.^[77] Bu esir kadın ve çocukların bir kısmı Hz. Osman ile Abdurrahman b. Avf tarafından satın alınmış,^[78] kalanlar ise Sa'd b. Zeyd tarafından satılmak üzere Necd bölgesine gönderilmiştir. Satılan esirlerden gelen gelir ile at ve silah satın alınmıştır.^[79]

Savaşın sonunda Benî Kurayza Yahudilerinden önemli miktarda ganimet ele geçirilmiştir. Savaş araç gereci olarak 1500 adet kılıç, 300 civarında zırh, 2000 mızrak ve 1500 kalkan ele geçirilmişti. Bunların yanında çok sayıda ev aleti ve eşyası ile büyük ve küçükbaş hayvanda ganimet olarak alınmıştı. Kurayza Yahudilerinin küpler içerisinde sakladığı yüklü miktarda şarap ise imha edilmişti.^[80]

Kur'ân-ı Kerim ve Tevrat'a Göre Benî Kurayza'nın Cezalandırılması

Buraya kadar olayın nasıl cereyan ettiğini belirtmeye çalıştık. Çalışmamızın başlığına uygun olarak Kur'ân-ı Kerim ve Tevrat'ta bu duruma nasıl temas edildiğine ve cezanın dayandırıldığı ayet ve bablara değinmeye çalışacağız.

Kur'ân-ı Kerim'de Benî Kurayza Yahudilerinin akıbeti ile ilgili Ahzâb Suresinin 26 ve 27. ayetlerini görmekteyiz. Bu ayetlere göre: "Allah, kitap ehlinde olup müşriklere yardım edenleri kalelerinden indirdi ve kalplerine büyük bir korku verdi. Onların bir kısmını öldürüyor bir kısmını da esir ediyordunuz. Allah sizi onların topraklarına, diyarlarına, mallarına ve ayak basmadığınız arazilerine vâris kıldı. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir"^[81] buyrulmaktadır.

[74] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 151; Taberî, *Târîh*, II,103; Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 224.

[75] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 19-20; Taberî, *Târîh*, II, 103.

[76] Makrîzî, Ebû Muhammed, Takıyyüddîn Ahmed b. Ali, *İmtâ'u'l-esmâ bimâ li'n-nebiyyimine'l-Ahvâl ve'l- emvâl ve'l-hafede ve'l-metâ'*, thk. Muhammed Abdülhamîd en- Nemîsî, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1999, I, 253.

[77] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 13; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 71.

[78] Nuh Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s.225.

[79] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 152.

[80] Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 13; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 71.

[81] Ahzâb, 33/26-27.

Yahudilerin Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara Medine'deki hâkimiyetlerini kaybetmeleri sebebiyle düşmanca tavır takınmakta gecikmedikleri bilinmektedir. Medine Sözleşmesi'nde kabul ettikleri esaslara riayet etmeyerek Hz. Peygamber'i ve Müslümanları yok etmek için tavır takınmışlar, Tevrat'a ve Yahudi şeriatına aykırı olmasına rağmen müşriklerle işbirliği yapmaktan çekinmemişlerdir.^[82] Fakat düşmanlıkları sebebiyle Benî Kaynuka ve Benî Nadîr kabileleri sürgün cezasına, Benî Kurayza kabilesi ise daha şiddetli olarak erkeklerinin idam; kadın ve çocuklarının ise esir edilmesi şeklinde cezalandırılmıştır.^[83] Yukarıda verdiğimiz ayetler ile Kurayza Yahudilerinin başına gelen durum açıklığa kavuşturulmuştur.

Konumuzun asıl içeriği olan Kurayza Yahudilerinin cezalandırılmaları noktasındaki hükmün Tevrat'a göre verildiği görülmektedir. Benî Kurayza, diğer iki kabilenin başına gelenlerden ders çıkarmamış ve kendi kitapları esas alınarak cezalandırılmışlardır. Tevrat'ta bulunan bu hüküm şu şekildedir: "Bir şehre harp için yaklaştığında onları barışa davet et. Barış teklifini kabul eder ve kapılarını açarsa şehir halkı hepsi senin esirindir ve sana hizmet edeceklerdir. Fakat barış teklifini kabul etmezler ve seninle savaşılırsa Tanrının Rab sana o şehri teslim edince erkeklerin hepsini kılıçtan geçir. Kadınları, çocukları ve hayvanları ve şehirde olan her şeyi ganimet olarak al."^[84] Kurayza Yahudileri hükmün başında bulunan barış esasını çiğnemişlerdir. Hz. Peygamber, Hendek Savaşı esnasında, Yahudilerin anlaşmayı bozarak Müslümanlara saldıracakları haberi yayılmaya başlayınca Sa'd b. Ubâde, Sa'd b. Muâz ve Abdullah b. Revâha'yı onlara göndererek durumu tetkik ettirmiştir. Heyet, Kurayza Yahudilerinin bölgesine geldiklerinde, Yahudiler anlaşmayı bozduklarını "Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia eden de kimdir? Muhammed ile aramızda bir anlaşma yoktur" diyerek ilan etmişlerdir. Böylece Yahudiler, Hz. Peygamber ve Müslümanlar ile yaptıkları anlaşmayı bozarak aynı zamanda aralarındaki barışı da bozmuş oldular.

Hendek Savaşı'ndan sonra Hz. Peygamber'in kalelerine yönelmesi üzerine, kalelerine çekilerek kapılarını kapatmışlar ve savaş durumu almışlardır. Böyle yaparak hüküm içinde bulunan "Fakat barış teklifini kabul

[82] Kurayza Yahudileri putlara tapan müşriklerle birlikte Müslümanlarla savaşarak, Tevrat'ın putperestlere nefret ile bakmayı bildiren hükümlerine uymamışlardır. Tabbara, Afif Abdülfettâh, *el-Yehûd fi'l-Kur'ân*, Dârü'l-İlm li'l-Melâyin, Beyrut 1986, s. 73-74.

[83] İbnü'l-Kesîr, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, (çev. Bekir Karlığa-Bedrettin Çetiner), Çağrı Yayınları, İstanbul 1986, XII, 6496-6498.

[84] *Kitab-ı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1972, Tesniye, Bab: XX, 10-15.

etmezler ve seninle savaşılırsa” ifadesinde belirtildiği üzere hareket etmişler ve barışa yanaşmamışlardır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere 15 veya 25 günlük bir kuşatma sonucunda Kurayza Yahudileri seçecekleri hakemin vereceği hüküm üzere teslim olmayı kabul etmişlerdir. Sa’d b. Muâz’ın verdiği bu hüküm onun Yahudi şeriatına da aşına olduğunu göstermektedir. Süleyman Ateş verilen bu hüküm konusunda “Kurayza oğullarına uygulanan hüküm, işte Tevrat’ın hükmüdür. Bir kavme kendi mukaddes kitaplarının hükmünü uygulamak, zulüm değil adalettir “diyerek hüküm noktasında Yahudilere adil davranıldığını belirtmektedir.^[85]

Oryantalistlerin Gözüyle Kurayza Yahudilerinin Cezalandırılması

Kurayza Yahudilerinin cezalandırılmaları meselesinde farklı bir çok değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerin önemli bir kısmı, Kurayza Yahudilerinin ihanetini göz ardı etmiş ve başta Hz. Peygamber olmak üzere Müslümanları katliam yapmakla suçlamışlardır.^[86] Bu görüşte olan oryantalistlerin aksine Kurayza Yahudilerinin böyle cezalandırılmalarını, müşriklarle işbirliği yapmalarına ve Müslümanlar ile olan anlaşmalarına ihanet etmelerine bağlayanlarda olmuştur.

Hız. Peygamberi katliam yapmakla suçlayanların başında Carl Brockelmann gelmektedir. Benî Kurayza’nın ikiyüzlü davranmasından dolayı cezalandırılmalarını Brockelman, Hız. Peygamberin ibret olması için Kurayzalılardan 600 erkeği katlettirdiğini, kadın ve çocukları da köle olarak sattırdığını ifade etmektedir.^[87] William Muir ise siyasi gerekçesi ne olursa olsun Benî Kurayza’ya verilen cezanın barbarca olduğunu belirtmektedir.^[88] Bernard Lewis Benî Kurayza’nın ihanetine hiç değinmeden sürgün edilen Beni Kaynuka ve Benî Nadîr üzerinden bir kıyas vermektedir. Lewis, Benî Kaynuka ve Benî Nadîr’e İslâm’a girme ya da sürgün teklif edildiğini, onların sürgünü kabul ettiklerini, Benî Kurayza’ya ise Müslüman olma

[85] Süleyman Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1990, VII,152.

[86] Ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 226-232; İsmail Hakkı Atçeken, “Bazı Oryantalistlere Göre Asr-ı Saadet’te Yahudiler”, İSTEM, Konya 2004, sy. 4, s. 122-125.

[87] Carl Brockelmann, *İslâm Milletleri ve Devletleri Tarihi*, çev. Neşet Çağatay, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1964, I, 24.

[88] Nuh Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, s. 226-227.

yada ölüm arasında tercih yapmalarının teklif edildiğini, Kurayzalıların da ölümü tercih ettiklerini belirtmektedir.^[89]

Bunların yanında Benî Kurayza'nın cezalandırılması meselesine objektif yaklaşıma çalışan oryantalistlerde vardır. A. J. Wensick "Hangisi olursa olsun en medenî diyebileceğimiz devletler dahî Kurayzalıların yaptıkları ihanet sebebiyle Hz. Muhammed'in verdiği cezayı verebilir. Hz. Muhammed'in daha önce Benî Nadîr Yahudilerine af ve hoşgörü göstermesine, Benî Nadîr, müthiş hendek kuşatmasını organize etmekle karşılık vermiştir. Aynı af ve hoşgörüyü Benî Kurayza'ya göstermek büyük tehlikelere katlanmak demek olacaktı" diyerek verilen cezanın yerinde olduğunu belirtmektedir.^[90]

M. G. S. Hodgson'un Kurayza Yahudilerine verilen cezanın değerlendirilmesi açısından önemlidir. "Kurayza Yahudileri kuşatmanın başında tarafsız kalmışlar; fakat daha sonra müşriklerle görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Medine'den sürgün edilen Yahudilerin, güçlü bir müşrik ordusu koalisyonun oluşumunda etkin olarak Medine'nin kuşatılmasını göz önünde bulunduran Hz. Muhammed, Kurayza Yahudilerinin sürgün edilen diğer Yahudi kabileleri gibi sürgün edilmesine izin vermemiştir. Aksine şartsız teslim olmalarını istemiştir. Birçok kadim halkta olduğu gibi Arap geleneğinde de düşman esir edildiğinde kadın ve çocukları esir edilir, yetişkin erkekler güvenilir olmamalarından dolayı öldürülür veya fidye almak için bir müddet tutulurdu. Hz. Muhammed, müşrik kuşatmasını göz önünden bulundurarak ne fidye ne de sürgün edilmelerine izin vermemiş, idam edilmelerini emretmiştir" diyerek, ihanetin cezasını eski Arap geleneğinde de mevcut olduğunu belirtmiştir.^[91]

İsrail Welfenson ise duruma dini açıdan bir açıklama getirmiş, Yahudilerin, tevhid inancına sahip olan Müslümanlar karşısında Mekkeli müşrikler ile işbirliği yapmalarının Yahudi inanç ilkelerine göre hatalı olduğunu belirtmekle birlikte Tevrat'ın putperestlere karşı nefret ile bakmayı emreden ayetlerine de ters olduğunu ifade etmektedir.^[92]

Beni Kurayza Yahudilerinin cezalandırılması hususunda oryantalistlerin Müslümanların karalayıcı ifadeleri karşısında Müslüman araştırmacılar da farklı yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Bunların başında W.N. Arafat'ın

[89] Lewis, Bernard, *İslâm Dünyasında Yahudiler*, çev. Bahadır Sina Şeker, İmge Yayınları, Ankara 1996, s. 20.

[90] Hamîdullâh, *İslâm Peygamberi*, s. 488.

[91] Marshall G. S. Hodgson, *İslâm'ın Serüveni*, çev. İzzet Akyol vd.), İz Yay., İstanbul 1993, I, 131.

[92] İsrail Welfenson, *Tarihu'l-Yehûd fi bilâdi'l-Arab fi'l-câhiliyye ve sadri'l-İslâm*, Mısır 1927, s. 142.

Kurayza Yahudilerinin idam edilme olayının sonradan uydurulduğu görüşü gelmektedir. Arafat, Kur'ân-ı Kerimde bu olaya teferruatlı yer verilmemesine işaret ederek, İbn İshâk'dan gelen rivayete ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğine işaret etmiştir. Kurayza Yahudileri hakkındaki cezalandırma rivayetinin olayın gerçekleşmesinden yaklaşık 145 yıl sonra İbn İshâk'tan rivayet edilmesi üzerinden hareket eden Arafat, İbn İshâk sonrası tarihçilerin bu rivayeti sorgulamadan aldıkları eleştirmekte, İmam Mâlik'in İbn İshâk'ı zayıf kabul ettiğini de belirtmektedir. İddiasını birçok yönden delillendirmeye çalışan Arafat, İslâm'da cezalandırma ilkesinin yalnızca ihanet edenleri ve isyana katılanları kapsadığını, isyana katılmayanların cezalandırılmasının Kur'ân-ı Kerim'de ifade edilen adalet ilkeleri ile çeliştiğini de ifade etmiştir.^[93]

Nuh Arslantaş hoca ise Arafat'ın bu tutumuna karşı, oryantalistlerin Hz. Peygamber ve Müslümanlara yönelik haksız eleştirilere karşı savunmacı bir yaklaşım ile rivayetleri kabul etmemenin doğru bir tavır olmadığını belirtmiştir. İmam Malik'in İbn İshâk hakkında söylediği söz üzerinden İbn İshâk'ın kaynaklık değerini azaltmayacağını da ifade eden Arslantaş hoca, son olarak Kur'ân-ı Kerim'de sadece Kurayza Yahudilerinin cezalandırılmasının değil, Hz. Peygamber'in savaşlarını konu alan birçok ayette sayı verilmediğini de ifade ederek Arafat'ın görüşlerini eleştirmiştir.^[94]

Mehmet Azimli de Arafat'a yakın görüşler belirtmiş, Kurayza Yahudilerinin tamamının değil, Müslümanlara ihanet edip ederek suçlu duruma düşenlerin cezalandırılmış olduğunu, bunların dışında kalanların bir kısmı esir olarak bir kısmı da bağışlanarak Medine'de yaşamaya devam ettiğini vurgulamıştır.^[95]

Sonuç

Mekke'den Medine'ye hicret eden Hz. Peygamber, burada başta Benî Kaynuka, Benî Nadîr ve Benî Kurayza olmak üzere pek çok Yahudi unsuru ile karşılaşmıştır. Medine'de yeni bir düzen kurmaya başlayan Hz. Peygamber Medine'nin savunulması başta olmak üzere birçok konuda Yahudileri kapsayan anlaşmalar ve hükümler tesis etmiştir. Hz. Peygamber, hainlik etmedikleri müddetçe Yahudilere iyi davranmış, dini yaşamlarında onla-

[93] Ayrıntılı bilgi için bkz. W. N. Arafat, "Medine Yahudileri ve Benî Kurayza Hikâyesi Üzerine Yeni Bakışlar", çev. Şaban Öz, İslâmî Araştırmalar Dergisi, c. XVII, sy. 2, s. 139-144;

[94] Nuh Arslantaş, Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler, s. 232; ayrıca bkz. Nuh Arslantaş, Yahudilere Göre Hz. Muhammed ve İslâmiyet, İz Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 81-98.

[95] Mehmet Azimli "Benî Kurayza Kuşatması ve Sonucu Hakkında Bazı Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İzmir 2008, sy. 2, s. 30-31.

rı özgür bırakmasının yanında gerek ekonomik anlamda gerekse sosyal anlamda onlara bir baskı uygulamamıştır. Yahudiler, Müslümanların hicretten sonra gittikçe güçlenmeleri sonucunda Medine'deki üstünlüklerini Müslümanlara kaptırmanın etkisi ile zamanla Hz. Peygamber'e düşmanlıklarını ortaya çıkarmaya başlamışlardır. Hz. Peygamber ile yaptıkları anlaşmalara sadık kalmayan Yahudiler, Müslümanlara düşmanlık etmenin yanında Müslümanlara düşman olan Mekke müşrikleri ile ittifak yapmaktan da kaçınmamışlardır. Yaptıkları düşmanca faaliyetler sebebiyle bu üç kabileden ilk olarak Benî Kaynuka, daha sonra Benî Nadîr Medine'den sürgün edilmiştir. Müslümanlar ile yapılan anlaşmaya bir müddet sadık kalan Benî Kurayza ise gerçek yüzünü Hendek Savaşında ortaya koymuş, Müslümanlara ihanet ederek İslâm ordusunun zor durumda kalmasına neden olmuştur. Hz. Peygamber'in harp stratejisi gereği Müşrikler ile Kurayza Yahudilerinin arasını açma teşebbüsü başarıyla sonuçlanarak müşrik ordusunun Medine önlerinden çekilmesiyle Hz. Peygamber Benî Kurayza Yahudileri üzerine yönelmiştir. Kurayza kuşatması, Yahudilerin seçecekleri bir hakemin hükmüyle teslim olma kararıyla sona ermiştir. Hakem tayin edilen Sa'd b. Muâz, sürgün cezasına çarptırılan Benî Kaynuka ve Benî Nadîr'in aksine, yaptıkları ihanetin büyüklüğü sebebiyle Benî Kurayza Yahudileri hakkında erkeklerinin infaz, kadın ve çocukların esir edilmesi hükmünü vermiştir. Hz. Peygamber'in Benî Kaynuka ve Benî Nadîr Yahudilerine af ve hoşgörü göstermesine rağmen onlar Hendek kuşatmasını organize etmişlerdi. Böyle bir durumda bu iki kabileye gösterilen af ve hoşgörünün Benî Kurayza'ya gösterilmesi durumunda daha büyük tehlikelerle karşı karşıya kalınması ihtimal dâhilinde idi. Durumun önemi binaen Kurayza Yahudileri, sürgün edilen Benî Kaynuka ve Benî Nadîr kabilelerinin aksine yaptıkları ihanetin cezasını kendi şeriatlarında olan bir hükme göre çekmek durumunda kalmışlar, bundan dolayı herhangi bir itirazda bulunamayarak verilen hükme razı olmuşlardır.

KAYNAKÇA

Kur'ân-ı Kerîm

Akgündüz, Ahmet, "Hakem", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1997.

Algül, Hüseyin, "Evs", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1995.

Arslantaş, Nuh, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudileri*, Kuramer Yay., İstanbul 2016.

- Arslantaş, Nuh, *Yahudilere Göre Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, İz Yay. İstanbul 2011.
- Ateş, Süleyman, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1990.
- Atçeken, İsmail Hakkı, "Bazı Oryantalistlere Göre Asr-ı Saâdet'te Yahudiler", *İstem Dergisi*, "Asr-ı Saâdet" Özel Sayısı, Konya 2004.
- Avcı, Câsim, "Benî Kurayza", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2002.
- Azimli, Mehmet, "Benu Kurayza Kuşatması ve Sonucu Hakkında Bazı Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İzmir 2008.
- Belâzürî, *Fütûhu'l-büldân*, (thk. Abdülkâdir Muhammed Ali), Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2000.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sahîh*, thk. Muhibbüddîn el-Hatîb- Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Matba'atü's-Selefiyye, Kahire h. 1400.
- Brockelmann, Carl, *İslâm Milletleri ve Devletleri Tarihi*, çev. Neşet Çağatay, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1964.
- Cevâd Ali, *el-Mufassal fî Târîhi'l-Arab Kable'l-İslâm*, Dârü'l-İlm li'l-Melâyin, Beyrut 1970.
- Diyarbakırî, Kâdî Hüseyin b. Muhammed, *Târîhu'l-hamîs*, thk. Abdullâh Muhammed Halîlî, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2009.
- Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, (çev. Mehmet Yazgan), Beyan Yayınları, Ankara 2004.
- Hamidullah, Muhammed, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, (çev. Nazire Erinc Yurter) Beyan Yayınları, İstanbul 2012.
- Hodgson, Marshall G. S., *İslâmın Serüveni*, çev. İzzet Akyol vd., İz Yayıncılık, İstanbul 1993.
- İbn Ebî Şeybe, Ebûbekir Abdullah, *Kitâbü'l-Meğazî*, thk. Abdülaziz b. İbrahim, Dârü İşbîliye, Riyad 1999.
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasen İzzeddîn, *el-Kâmil fi't-Târih*, thk. Ebü'l-Fidâ Abdullâh el-Kâdî, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1987
- İbn İshâk, Ebû Abdullah Muhammed, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. AhmedFerîd el- Mizyadî, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2009.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed, *es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ*, thk. Saîd Kerim, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1987.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik, *es-Sîretü'n- Nebeviyye*, thk. Muhammed Fehmî- Hayri Sa'îd), Mektebetü't-Tevfikîyye, Kahire 2003.

- İbnü'l-Kesîr, Ebü'l-Fidâ İsmail b. Ömer, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (thk. Mahmûd Ömer ed- Dimyâdî), Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2011.
- İbnü'l-Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, (thk. Abdullah Abdülmuhsîn et-Türkî), Merkezü'l-Bühûs ve'd-Dirâsât, Riyad 1418.
- İbnü'l-Kesîr, Hadislerle Kur'ân-ı Kerim Tefsiri, çev. Bekir Karlığa-Bedrettin Çetiner, Çağrı Yayınları, İstanbul 1986.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullâh Muhammed, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, thk. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hancî, Kahire 2001.
- Kitab-ı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1972.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li Ahkâmi'l- Kur'ân*, ter. M. Beşir Eryarsoy, Buruc Yayınları, İstanbul 2002.
- Köksal, Mustafa Asım, *H. Muhammed ve İslâmiyet*, Şamil Yayınları, İstanbul 1995.
- Lewis, Bernard, *İslâm Dünyasında Yahudiler*, çev. Bahadır Sina Şeker, İmge Yayınları, Ankara 1996.
- Makrîzî, Ebû Muhammed Takıyyüddîn Ahmed b. Ali, *İmtâ'u'l-esmâ bimâ li'n-nebiyyimine'l-Ahvâl ve'l- emvâl ve'l-hafede ve'l-metâ'*, thk. Muhammed Abdülhamîd en- Nemisî, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1999.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Haccac b. Müslim, *el-Câmiu's-Sahîh*, thk. Yahya İsmail, Dâru'l- Vefâ, İskenderiye 1998.
- Özkuyumcu, Nadir, "Benî Nadîr", *DİA*, İstanbul, 2007.
- Tabbâra, Afif Abdülfettâh, *el-Yehûd fi'l-Kur'ân*, Dâru'l-İlmi'l-Melâyin, Beyrut 1986.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, thk. Muhammed Ali Beyzâvî, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2012.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, *el-Câmiu'l-Kebîr*, thk. BeşşârAvvâd, Dâru'l- Ğarbü'l-İslâmî, Beyrut 1996.
- Vâkıdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer, *Kitâbü'l-Meğâzî*, thk. Muhammed Abdülkâdir- Ahmed Atâ, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2004.
- Welfenson, Ebu Zaib İsrail, *Târîhü'l-Yehûd fi bilâdi'l-Arab fi'l-câhiliyye ve sadri'l- İslâm*, Mısır 1927.

